

Research article

Factors related to utilization of dental services among working age during the
Corona Virus 2019 (COVID-19) pandemic situation:
A case study of the area responsible for Nang Rong hospital, Buriram

Supatra Watthanasaeen

Instructor, Professional Level,
Sirindhorn College of Public
Health KhonKaen, Faculty of
Public Health and Allied Health
Sciences,
Praboromarajchanok Institute

Nuntiya Rammaneerattanakul

Dentist, Expert Level,
Nang Rong Hospital, Buriram

Jutamart Tarasri

Student, Bachelor degree of
Public Health (Dental Public
Health), Sirindhorn College of
Public Health, Khon Kaen

Jedsadapron Tongsupun

Student, Bachelor degree of
Public Health (Dental Public
Health), Sirindhorn College of
Public Health, Khon Kaen

Chantika Chaiyo

Student, Bachelor degree of
Public Health (Dental Public
Health), Sirindhorn College of
Public Health, Khon Kaen

Abstract

This cross-sectional descriptive study aimed to investigate the utilization of dental services prevalence and its related factors during the COVID-19 pandemic situation in working age group in area of responsible of Nang Rong Hospital, Buriram Province. The sample consisted of 325 working age people of 3 areas of primary care clusters. Data were collected in August - September, 2022 by using questionnaires with the reliability of subscales accounted for Cronbach's alpha coefficient between 0.71 and 0.93. Data were analyzed using descriptive statistics, Chi-square test, Fisher's Exact test, Odds ratio and 95 % confidence interval (CI).

The results showed that 40 percent of the samples utilized the dental services during the COVID-19 pandemic situation in the past one year. Age, occupations, medical condition and dental treatment need were significantly related to utilization of dental services (p-value = 0.009, 0.014, 0.038, 0.001, respectively). Individuals aged 35 years old and above used dental services twice as much as those aged 18-34 years old (OR = 2.31, 95% CI: 1.32 to 4.03). Farmers used the dental services 1.77 times more than non-farmers (OR = 1.77, 95% CI: 1.12 to 2.79). Individuals with medical condition were 1.79 times as likely to use dental services than those without medical condition (OR = 1.79, 95% CI: 1.03 to 3.31). Those needed dental treatment had 3.4 times higher chance to receive dental services than those who did not (OR = 3.40, 95% CI: 2.14 to 5.41).

Corresponding author**Supatra Watthanasaeen**

E-mail : supatra@scphkk.ac.th

Received date : 23 November 2022

Revised date : 22 December 2022

Accepted date : 25 December 2022

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565

During COVID-19 pandemic, there should be an establishing of knowledge and understanding through a wide range of media in relation to utilizing dental services and proper oral health care towards working age groups. In addition, dental services should be continuously improved to build trust among the service recipients.

Keywords: Dental service; Coronavirus 2019 (COVID-19); working age group

บทความวิจัย (Research article)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการทันตกรรมของวัยทำงาน
ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19):
กรณีศึกษาเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

สุพัตรา วัฒนเสน

วิทยาจารย์ชำนาญการพิเศษ
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
จังหวัดขอนแก่น คณะสาธารณสุขศาสตร์
และสหเวชศาสตร์
สถาบันพระบรมราชชนก

นนธิยา รัมย์ณิรัตนากุล

โรงพยาบาลนางรอง อำเภอนางรอง
จังหวัดบุรีรัมย์

จุฑามาศ ตระราชี

นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตร
บัณฑิต สาขาวิชาทันตสาธารณสุข
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
จังหวัดขอนแก่น

เจษฎาภรณ์ ทองสุพรรณ

นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตร
บัณฑิต สาขาวิชาทันตสาธารณสุข
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
จังหวัดขอนแก่น

ฉันทิกา ชัยโย

นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตร
บัณฑิต สาขาวิชาทันตสาธารณสุข
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
จังหวัดขอนแก่น

ผู้รับผิดชอบบทความ

สุพัตรา วัฒนเสน

อีเมลล์ : supatra@scphkk.ac.th

วันที่ได้รับต้นฉบับ : 23 พฤศจิกายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 22 ธันวาคม 2565

วันตอบรับบทความ : 25 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนาภาคตัดขวางครั้งนี้ เพื่อศึกษาความชุกการเข้ารับบริการทันตกรรมและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการทันตกรรมในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 325 คน จาก 3 เขตพื้นที่หน่วยบริการปฐมภูมิ ระหว่างเดือนสิงหาคม-กันยายน 2565 ใช้แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคอยู่ระหว่าง 0.71 -0.93 วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ Chi-square test Fisher's Exact test Odds Ratio และ 95 % confidence interval (CI)

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มคนวัยทำงานที่อาศัยอยู่ในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลนางรองไปใช้บริการทันตกรรมในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ร้อยละ 40 ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ อาชีพ โรคประจำตัว ความจำเป็นต่อการเข้ารับบริการทางทันตกรรม มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการทันตกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) กลุ่มคนวัยทำงานที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไปมาใช้บริการทันตกรรม มากกว่ากลุ่มที่มีอายุระหว่าง 18-34 ปี 2.31 เท่า ($OR = 2.31, 95\%CI: 1.32 \text{ ถึง } 4.03$) กลุ่มที่มีอาชีพเกษตรกรมาใช้บริการทันตกรรมมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ทำอาชีพเกษตรกร 1.77 เท่า ($OR = 1.77, 95\%CI: 1.12 \text{ ถึง } 2.79$) กลุ่มวัยทำงานที่มีโรคประจำตัวมาใช้บริการทันตกรรมมากกว่ากลุ่มวัยทำงานที่ไม่มีโรคประจำตัว 1.79 เท่า ($OR = 1.79, 95\%CI: 1.03 \text{ ถึง } 3.31$) ส่วนปัจจัยด้านความจำเป็นต่อการเข้ารับบริการทางทันตกรรม พบว่า ผู้ที่มีความจำเป็นในการรับบริการทันตกรรม มาเข้ารับบริการทันตกรรม 3.40 เท่า ของผู้ที่ไม่มีความจำเป็นในการรับบริการทันตกรรม ($OR = 3.40, 95\%CI: 2.14 \text{ ถึง } 5.41$)

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565

ในช่วงของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ควรมีการสื่อสารให้ความรู้และสร้างความเข้าใจในแหล่งข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการเข้ารับบริการทันตกรรม และการดูแลสุขภาพช่องปากที่เหมาะสมให้กับกลุ่มวัยทำงาน รวมทั้งพัฒนางานด้านการให้บริการทันตกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความไว้วางใจต่อผู้รับบริการ

คำสำคัญ: การเข้ารับบริการทันตกรรม; โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19); วัยทำงาน

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565

บทนำ

กลุ่มวัยทำงาน เป็นวัยที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและเป็นที่พึ่งหลักของครอบครัวจึงต้องมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์ การมีสุขภาพช่องปากที่ดีเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิต¹ ทั้งนี้ต้องมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากที่เหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการพบทันตบุคลากรจะทำให้รับรู้ถึงสภาวะสุขภาพช่องปากและวิธีการดูแลสุขภาพช่องปากได้อย่างเหมาะสมของแต่ละบุคคล²

จากผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 8 (พ.ศ. 2560)¹ พบว่า สภาวะสุขภาพช่องปากในกลุ่มวัยทำงาน อายุ 35-44 ปี ปัญหาหลักที่พบคือการสูญเสียฟัน ส่วนใหญ่เกิดจากการดูแลช่องปากที่ไม่เหมาะสม และพบว่าประชากรไทยวัยทำงานได้เข้ารับบริการทางทันตกรรมในรอบปีที่ผ่านมา ร้อยละ 42.3 โดยเพิ่มเพียงเล็กน้อยจากรายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 7 (พ.ศ. 2560) พบ ร้อยละ 37.9³ การเข้ารับบริการทันตกรรมจะช่วยให้ทราบและตระหนักถึงปัญหาสุขภาพช่องปากของตนเอง เพื่อลดอัตราการสูญเสียฟันและคงไว้ซึ่งทันตสุขภาพและการมีสภาวะสุขภาพช่องปากที่ดีขึ้น

การเข้ารับบริการทันตกรรมอาจมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง แต่ในปัจจุบันเนื่องด้วยการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้มีข้อจำกัดในการให้บริการทางทันตกรรม จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่อาจมีความสัมพันธ์ต่อการเข้ารับบริการทางทันตกรรม โรคโควิด-19 ติดต่อจากการแพร่กระจายของหยดหรือละอองขนาดเล็ก (droplets) เมื่อไอ จามหรือการพูดคุย เมื่อมีการหายใจเอาละอองเหล่านี้เข้าไปหรือสัมผัสกับวัตถุที่มีเชื้อแล้วสัมผัสตา จมูกหรือปากจะทำให้เกิดการติดเชื้อขึ้น⁴ และการเข้ารับบริการทางทันตกรรมนั้นได้รับผลกระทบเนื่องจากเป็นงานที่มีการฟุ้งกระจายและมีความเสี่ยงสูงในการได้รับเชื้อ ทำให้ผู้ป่วยบางรายมีความตื่นตระหนกไม่กล้าเข้ามาใช้บริการทันตกรรม และอาจเกิดจากการจำกัดการรักษาทันตกรรมเฉพาะในกรณีเร่งด่วนฉุกเฉินเท่านั้น

จากสถิติการเข้ารับบริการทันตกรรมของโรงพยาบาลนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์⁵ ในตั้งแต่ ปี 2562 ถึง ปี 2564 มีผู้มารับบริการทันตกรรมทั้งหมด ร้อยละ 50.4 40.6 และ 53.9 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามยังไม่มีการศึกษาการเข้ารับบริการทันตกรรมในกลุ่มวัยทำงานในชุมชนตามเขตหน่วยบริการปฐมภูมิ ที่เป็นเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลนางรอง นอกจากนี้การดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพช่องปากที่ผ่านมาของอำเภอนางรอง ส่วนใหญ่จะดำเนินการในกลุ่มปฐมวัย กลุ่มวัยเรียน กลุ่มหญิงตั้งครรภ์ และกลุ่มผู้สูงอายุ ส่วนในกลุ่มวัยทำงานยังไม่ได้ดำเนินการในการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากเท่าที่ควร ประกอบมีการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้การดำเนินการในด้านนี้น้อยลง อย่างไรก็ตามกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายในการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในประชากรกลุ่มวัยทำงานได้เข้าถึงบริการทันตกรรม⁶

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการใช้บริการทันตกรรม มีการนำแบบแผนการให้บริการด้านสุขภาพของของแอนเดินสัน(Anderson) มาอธิบายการให้บริการทันตกรรมของแต่ละบุคคล ประกอบด้วยปัจจัยนำด้านสังคมศาสตร์ของประชากร ปัจจัยนำเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องของสุขภาพช่องปาก ปัจจัยสนับสนุนด้านทรัพยากรที่เอื้อต่อการให้บริการ และการรับรู้ถึงความจำเป็นต่อการรักษาทันตกรรม⁷ นอกจากนี้ รัตนวิไลศักดิ์⁸ ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการทันตกรรมของผู้ป่วยเบาหวาน

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ารับบริการทันตกรรม ในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในกลุ่มวัยทำงาน จึงมีการนำปัจจัยการรับรู้และความคาดหวังเกี่ยวกับการเข้ารับบริการทันตกรรมมาศึกษาและปรับเปลี่ยนจากแนวคิดดังกล่าว ดังนั้นผู้วิจัยเห็นความสำคัญในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการทางทันตกรรมของกลุ่มวัยทำงานในช่วงสภาวะการแพร่ระบาดของโรค โควิด -19 ในเขตรับผิดชอบ

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565

โรงพยาบาลนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้วางแผนการให้บริการของสถานบริการในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคดังกล่าว ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความชุกของการเข้ารับบริการทันตกรรมในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการทันตกรรมในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19

วัสดุและวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาภาคตัดขวาง (Cross sectional descriptive study)

ประชากรกลุ่มและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นกลุ่มคนวัยทำงานที่อาศัยในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ อายุ 18-59 ปี ในช่วงเวลาดังแต่เดือน สิงหาคม- กันยายน พ.ศ. 2565 จำนวน 20,023 คน และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 325 คน คำนวณจากสูตรขนาดตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร กรณีประชากรมีขนาดเล็ก⁹ ปรับอิทธิพลของความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม¹⁰ ด้วย Design Effect เท่ากับ 1.5 และนำค่าสัดส่วนการรับบริการทันตกรรมของกลุ่มวัยทำงาน เขตสุขภาพที่ 9 เท่ากับ 0.43 มาคำนวณกลุ่มตัวอย่าง¹¹ การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random sampling) ขั้นตอนที่ 1 ทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified random Sampling) ตามเขตหน่วยบริการปฐมภูมิจากทั้งหมด 3 เขต ได้แก่ หน่วยบริการหนองตาหมู่ หน่วยบริการองค์การบริหารส่วนตำบลนางรอง และหน่วยบริการปฐมภูมิบ้านผักหวาน ที่โรงพยาบาลนางรองรับผิดชอบ ขั้นตอนที่ 2 สุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยจับฉลากเลือกหมู่บ้าน จากหน่วยบริการละ 1 หมู่บ้าน จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 21 ชุมชนโคกหลวงพ้อ หมู่ 8 ชุมชนตากแดด และหมู่ 13 ชุมชนโคกสะอาด แล้วสุ่มอย่างง่าย ตามสัดส่วนตามขนาดประชากรแต่ละหมู่บ้าน (Proportional to size) เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่เป็นคนวัยทำงานตามขนาดตัวอย่างเกณฑ์ในการคัดเลือก เป็นกลุ่มคนวัยทำงานที่มีอายุ 18 ถึง 59 ปี สัญชาติไทย อาศัยอยู่ในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลนางรองจังหวัดบุรีรัมย์ ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ส่วนเกณฑ์คัดออก คือ ผู้ที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ มีภาวะเจ็บป่วยรุนแรง

เครื่องมือและคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 5 ส่วน 1) ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 9 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา โรคประจำตัว สิทธิในการรักษาพยาบาล การได้รับวัคซีนป้องกันโควิด-19 2) ปัจจัยด้านความคาดหวังในการมารับบริการทางทันตกรรม จำนวน 15 ข้อ ลักษณะข้อคำถามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert-Type Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และ 3) ปัจจัยด้านความจำเป็นต่อการเข้ารับบริการที่มีคำตอบให้เลือก จำนวน 3 ข้อ และการเข้ารับบริการทันตกรรม จำนวน 1 ข้อ 4) ปัจจัยด้านการรับรู้กับการเข้ารับบริการในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ลักษณะข้อคำถามมาตรวัดของลิเคิร์ต 5 ระดับ จำนวน 9 ข้อ และ 5) ปัจจัยที่เอื้อต่อการมารับบริการ ที่มีคำตอบให้เลือก จำนวน 9 ข้อ โดยส่วนที่ 2 และ 4 ได้แปลความหมายตามเกณฑ์ของเบส (Best)¹² แบ่งเป็น 3 ระดับ (มาก ปานกลาง และน้อย) คุณภาพของเครื่องมือวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และความเชื่อมั่น (reliability)

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565

มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ของปัจจัยด้านความคาดหวังในการมารับบริการทางทันตกรรม ปัจจัยด้านการรับรู้กับการเข้ารับบริการในช่วงสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และปัจจัยที่เอื้อต่อการมารับบริการ มีค่าเท่ากับ 0.93 , 0.71 และ 0.72 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สถิติไคสแควร์ (Chi-square test) และฟิชเชอร์ เอ็กซัคท (Fisher's Exact Test) Odds Ratio และ 95 % confidence interval (CI) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยด้านความคาดหวังในการมารับบริการทางทันตกรรม ปัจจัยความจำเป็นในการเข้ารับบริการ และปัจจัยด้านการรับรู้เกี่ยวกับการเข้ารับบริการช่วงสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และ ปัจจัยที่เอื้อต่อการมารับบริการทางทันตกรรม กับ การเข้ารับบริการทางทันตกรรม

การศึกษานี้ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการวิจัยโดยคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น (เลขที่รับรอง HE652008)

ผลการศึกษา

การศึกษานี้พบว่า กลุ่มวัยทำงานส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.9 อายุเฉลี่ย 43.53 ปี (SD= 11.20) ช่วงอายุอยู่ระหว่าง 18 – 59 ปี มีสถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกัน ร้อยละ 60 และพบว่า จบการศึกษาเรียนในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 40.3 ด้านการประกอบอาชีพ พบว่า ร้อยละ 38.8 ประกอบอาชีพเกษตรกร รายได้ต่อเดือน เฉลี่ย 5,117.54 บาท (SD = 3,849.36) มีโรคประจำตัว ร้อยละ 19.1 โดยผู้ที่มีโรคประจำตัวเป็นโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 58.0 เป็นโรคเบาหวาน ร้อยละ 30.64 ส่วนใหญ่มีสิทธิในการรักษาพยาบาลคือ บัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า ร้อยละ 72.9 ได้รับวัคซีนป้องกันโควิด-19 ตั้งแต่ 2 เข็ม ร้อยละ 97.8 และได้รับวัคซีนป้องกันโควิด-19 จำนวน 1 เข็ม ร้อยละ 1.8

นอกจากนี้ พบว่า ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาเคยรับบริการทันตกรรม ร้อยละ 40.0 ส่วนใหญ่ของผู้เคยมารับบริการ เข้ารับบริการที่โรงพยาบาลนางรอง ร้อยละ 53.8 และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ร้อยละ 37.0

ปัจจัยด้านความคาดหวังในการมารับบริการทางทันตกรรม

พบว่า 1) ด้านความน่าเชื่อถือของผู้ให้บริการ มีระดับการตัดสินใจเลือกบริการที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ สถานบริการมีมาตรฐานของการให้บริการ ทันตบุคลากรมีการให้บริการที่ได้มาตรฐาน และเชื่อมั่นในความปลอดภัย ร้อยละ 47.4 43.1 และ 42.2 ตามลำดับ 2) ด้านการตอบสนองอย่างรวดเร็วของผู้ให้บริการ พบว่า การให้บริการที่เป็นระบบ รอบคอบ มีระบบนัดและการจัดระบบคิวที่ดี มีระดับการตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 40.9 ส่วนระยะเวลาในการรักษามีความเหมาะสม มีระดับมากที่สุด ร้อยละ 39.4 3) ด้านความมั่นใจของผู้เข้ารับบริการต่อผู้ให้บริการ พบว่า การตัดสินใจในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้ให้บริการให้การช่วยเหลือในการให้คำแนะนำหรือให้ข้อมูล ผู้ให้บริการมีความสามารถในการให้บริการ และผู้บริการมีความเป็นมิตร และ ร้อยละ 48.7 48.0 และ 44.6 ตามลำดับ 4) ด้านผู้ให้บริการเข้าถึงจิตใจผู้รับบริการ พบว่า การให้ความมั่นใจต่อผู้รับบริการในการติดตามผล ตามแผนการรักษา ทันตบุคลากรแสดงความเอาใจใส่ถึงอาการ/ปัญหา และ ทันตบุคลากรอธิบายลักษณะอาการ/ปัญหาได้อย่างชัดเจน เข้าใจง่าย และ มีระดับมากที่สุด ร้อยละ 41.0 40.0 และ 37.0 ตามลำดับ และ 5) ด้านลักษณะทางกายภาพของสถานบริการ พบว่า ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เก้าอี้ ห้องน้ำ ความพร้อมของเครื่องมือและอุปกรณ์การแพทย์ และป้ายบอกจุดหรือแผนก มีความชัดเจนเข้าใจง่าย อยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 50.2 47.4 และ 46.5 ตามลำดับ

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565

ปัจจัยด้านความจำเป็นในการเข้ารับบริการทางทันตกรรม พบว่า กลุ่มวัยทำงานมีความเจ็บปวดไม่สบายจากโรคในช่องปาก ร้อยละ 43.1 และเห็นว่าตนเองมีสุขภาพช่องปากโดยรวมอยู่ในเกณฑ์พอใช้ ร้อยละ 59.1 และอาการแสดงของโรคในช่องปากที่พบมาก คือ ฟันเป็นรู ร้อยละ 30.2

ปัจจัยด้านการรับรู้การเข้ารับบริการในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มวัยทำงานมีการรับรู้การเข้ารับบริการ ในระดับมากที่สุด คือ ล้างมือทุกครั้งเมื่อสัมผัสบริเวณ หรือสิ่งของที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ เพื่อลดความเสี่ยงต่อการได้รับเชื้อโควิด-19 ส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 76.3 ก่อนเข้ารับบริการทางทันตกรรม ผู้มารับบริการควรนั่งเว้นระยะห่าง กับผู้มารับบริการท่านอื่น ร้อยละ 70.2 ก่อนเข้ารับบริการทันตกรรม ผู้มารับบริการ และควรตรวจวัดอุณหภูมิที่จุดคัดกรองทุกครั้ง ร้อยละ 69.8 นอกจากนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าการอดฟันและการชูดหินน้ำลายเสี่ยงต่อการติดเชื้อโควิด-19 เพราะเป็นงานบริการทันตกรรมที่พึงกระจาย ร้อยละ 14.2 และ 44.9 ตามลำดับ รวมทั้งสถานบริการได้ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเปิดให้บริการทางทันตกรรมในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เช่น อินเทอร์เน็ต เพจเฟซบุ๊กของโรงพยาบาล เป็นต้น ส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 49.8

ปัจจัยที่เอื้อต่อการมารับบริการ พบว่ากลุ่มวัยทำงานเห็นว่า สิทธิการรักษาของท่านครอบคลุมงานบริการทันตกรรมที่ต้องการ และขั้นตอนการบริการที่ต้องไปยังจุดอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การวัดความดันโลหิต การรับยา มีความสะดวก ร้อยละ 75.4 สถานบริการทันตกรรมตั้งอยู่ใกล้บ้าน ร้อยละ 74.5 ส่วนการเข้ารับรักษาบริการทันตกรรมได้เลยโดยไม่ต้องรอคิวนาน ร้อยละ 58.8

ส่วนระดับการตัดสินใจของปัจจัยด้านความคาดหวังในการมารับบริการทางทันตกรรม ปัจจัยด้านการรับรู้กับการเข้ารับบริการในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ปัจจัยที่เอื้อต่อการมารับบริการ พบว่า ทั้งสามปัจจัยส่วนใหญ่มีระดับการตัดสินใจในระดับสูง ร้อยละ 84.0 82.5 และ 62.5 ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ของระดับการตัดสินใจในปัจจัยที่มีต่อการมารับบริการของกลุ่มวัยทำงานในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ (n=325)

ระดับการตัดสินใจ	จำนวน	ร้อยละ
ปัจจัยด้านความคาดหวังในการมารับบริการทางทันตกรรม		
ระดับสูง (3.68-5.00)	273	84.0
ระดับปานกลาง (2.34-3.67)	51	15.7
ระดับต่ำ (1.00-2.33)	1	0.3
ปัจจัยด้านการรับรู้กับการเข้ารับบริการในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา		
ระดับสูง (3.68-5.00)	268	82.5
ระดับปานกลาง (2.34-3.67)	56	17.2
ระดับต่ำ (1.00-2.33)	1	0.3
ปัจจัยที่เอื้อต่อการมารับบริการ ได้แก่ การเข้าถึงบริการ ความสะดวกสบายในการมารับบริการ		
ระดับสูง (6.02-9.00)	203	62.5
ระดับปานกลาง (3.01-6.01)	55	16.9
ระดับต่ำ (0.00-3.00)	67	20.9

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับการใช้บริการทันตกรรม พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ในด้านอายุ อาชีพ และโรคประจำตัว รวมทั้งความจำเป็นด้านการเข้ารับบริการทางทันตกรรม มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการทันตกรรมในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p value < 0.05) ทั้งนี้พบว่า กลุ่มคนวัยทำงานที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไปมาใช้บริการทันตกรรม มากกว่ากลุ่มที่มีอายุระหว่าง 18-34 ปี 2.31 เท่า ($OR = 2.31$, 95%CI: 1.32 ถึง 4.03) กลุ่มวัยทำงานที่มีอาชีพเกษตรกรรมมาใช้บริการทันตกรรมมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ทำอาชีพเกษตรกร 1.77 เท่า ($OR = 1.77$, 95%CI: 1.12 ถึง 2.79) กลุ่มวัยทำงานที่มีโรคประจำตัวมาใช้บริการทันตกรรมมากกว่ากลุ่มวัยทำงานที่ไม่มีโรคประจำตัว 1.79 เท่า ($OR = 1.79$, 95%CI: 1.03 ถึง 3.31) และส่วนปัจจัยด้านความจำเป็นต่อการเข้ารับบริการทางทันตกรรม พบว่า ผู้ที่มีความจำเป็นมาเข้ารับบริการทันตกรรมเป็น 3.40 เท่า ของผู้ที่ไม่มีความจำเป็นในการรับบริการทันตกรรม ($OR = 3.40$, 95%CI: 2.14 ถึง 5.41) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวน (ร้อยละ) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับการเข้ารับบริการทันตกรรมในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของกลุ่มวัยทำงาน ($n=325$)

ปัจจัย	การใช้บริการทันตกรรม		χ^2	OR (95% CI)	p-value
	เคย จำนวน(ร้อยละ)	ไม่เคย จำนวน(ร้อยละ)			
เพศ					
ชาย	55(39.3)	85(60.7)	0.052	0.94 (0.61-1.49)	0.819
หญิง	75(40.5)	110(59.5)			
อายุ					
35 ปีขึ้นไป	109(44.7)	135(55.3)	8.904	2.31 (1.32-4.03)	0.003
18-34 ปี	21(25.9)	60(74.1)			
สถานภาพสมรส					
สมรสอยู่ด้วยกัน	81(41.5)	114(58.5)	0.481	1.16 (0.75-1.85)	0.488
โสด/หย่า/หม้าย	49(37.7)	81(62.3)			
ระดับการศึกษา					
อนุปริญญา – สูงกว่าปริญญาตรี	12(36.4)	21(63.6)	0.202	0.84 (0.40-1.78)	0.653
ไม่ได้เรียน-มัธยมศึกษาตอนปลาย	118(40.4)	174(59.6)			
อาชีพ					
เกษตรกร	61(48.4)	65(51.6)	6.068	1.77 (1.12-2.79)	0.014
ไม่เกษตรกร	69(34.7)	130(65.3)			

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565

ปัจจัย	การใช้บริการทันตกรรม		χ^2	OR (95% CI)	p-value
	เคย จำนวน(ร้อยละ)	ไม่เคย จำนวน(ร้อยละ)			
รายได้					
5,000 บาท ขึ้นไป	67 (43.2)	88(56.8)	1.285	1.29 (0.83-2.02)	0.257
น้อยกว่า 5,000 บาท	63 (37.1)	107(62.9)			
โรคประจำตัว					
มีโรค	32(51.6)	30(48.4)	4.305	1.79 (1.03-3.31)	0.038
ไม่มีโรค	98(37.3)	165(62.7)			
สิทธิในการรักษาพยาบาล					
ประกันสุขภาพถ้วนหน้า	100(42.2)	137(57.8)	1.756	1.41 (0.85-2.35)	0.204
บัตรอื่นๆ	30(34.1)	58(65.9)			
การได้รับวัคซีนป้องกัน โควิด-19					
ได้รับวัคซีนมากกว่าหรือเท่ากับ 2 เข็ม	125(39.3)	193(60.7)	-	0.26 (0.49-1.3)	0.121 ^a
ไม่ได้รับวัคซีนและได้รับน้อยกว่า 2 เข็ม	5(71.4)	2(28.6)			
ความคาดหวังในการมารับบริการทางทันตกรรม					
สูง	111(40.7)	162(59.3)	0.309	1.19 (0.64-2.20)	0.578
ต่ำ-ปานกลาง	19(36.5)	33(63.5)			
ความจำเป็นในการรับบริการทันตกรรม					
จำเป็น	79(56.4)	61(43.6)	27.658	3.40 (2.14-5.41)	<0.001
ไม่จำเป็น	51(27.6)	134(72.4)			
ปัจจัยที่เอื้อต่อการมารับบริการ					
สูง	77(37.9)	126(62.1)	2.672	0.80 (0.50-1.26)	0.351
ต่ำ-ปานกลาง	53(43.4)	69(56.6)			

หมายเหตุ ^a ใช้สถิติ Fisher's Exact

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565

อภิปรายผล

การเข้ารับบริการทันตกรรมของกลุ่มวัยทำงานในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลนางรอง พบร้อยละ 40.0 มีอัตราการเข้ารับบริการน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับมารับบริการทันตกรรมของกลุ่มวัยทำงานของเขตสุขภาพที่ 9 (ร้อยละ 43.0)¹¹ และโรงพยาบาลนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์⁵ ทั้งนี้อาจเนื่องจากข้อจำกัดของการให้บริการทันตกรรมของสถานบริการในระดับปฐมภูมิ และกลุ่มวัยทำงานยังมีความวิตกกังวลถึงสถานะการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19

ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ในปัจจัยส่วนบุคคล มีด้านอายุ อาชีพ โรคประจำตัว ที่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการ ทันตกรรมในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลนางรองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \text{ value} < 0.05$) โดยส่วนใหญ่ในกลุ่มคนวัยทำงานที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไปมารับบริการทันตกรรมมากกว่ากลุ่มที่มีอายุ 18-34 ปี เป็น 2.31 เท่า ($OR = 2.31, 95\%CI: 1.32 \text{ ถึง } 4.03$) อาจเนื่องจากผู้ที่มีอายุมากกว่า 35 ปี เป็นวัยที่พบปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและสุขภาพช่องปากมากกว่า และจากการผลึกษาครั้งนี้ เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่ากลุ่มวัยทำงานที่มีอายุตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไป มีโรคประจำตัวมากกว่ากลุ่มที่อายุ 18-34 ปี ร้อยละ 24.6 และ ร้อยละ 2.5 ตามลำดับ ส่วนด้านอาชีพส่วนใหญ่ในกลุ่มที่มีอาชีพเกษตรกรใช้บริการเป็น 1.77 เท่าของกลุ่มที่ไม่ได้ทำอาชีพเกษตรกร ($OR = 1.77, 95\%CI: 1.12 \text{ ถึง } 2.79$) ทั้งนี้กลุ่มที่ประกอบอาชีพเกษตรกรอาจไม่จำเป็นต้องลงงานเพื่อมารับบริการทันตกรรม ทำให้เอื้อต่อการตัดสินใจเข้ามารับบริการ และในการศึกษาครั้งนี้พบว่า สถานบริการทันตกรรมตั้งอยู่ใกล้บ้านถึงร้อยละ 74.5 ส่วนใหญ่กลุ่มวัยทำงานที่มีโรคประจำตัวใช้บริการทันตกรรมมากกว่ากลุ่มวัยทำงานที่ไม่มีโรคประจำตัว 1.79 เท่า ($OR = 1.79, 95\%CI : 1.03 \text{ ถึง } 3.31$) สามารถอธิบายได้ว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า 35 ปี อาจมีพยาธิสภาพของโรคทางช่องปากจากโรคทางระบบ เช่น โรคเบาหวานที่มีผลต่อการเกิดโรคปริทันต์ในผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิสา หนูพูน¹³ ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกรับบริการทางด้านทันตกรรมของคลินิกทันตกรรมทันตศิลป์ และณิชากัทร อติเปรมินทร์¹⁴ ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน (ทั่วไป) ในช่วงวิกฤติโควิด - 19 กรณีศึกษาในเขตพื้นที่วังทองหลาง กรุงเทพมหานคร รวมทั้งบุญเกียรติ วัฒนเรืองรอง¹⁵ ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการทันตกรรมโรงพยาบาลของรัฐ ในจังหวัดสมุทรปราการพบว่า ปัจจัยด้านลักษณะประชากร ด้านอายุ อาชีพ มีผลต่อการเลือกรับบริการทันตกรรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ศรีณยา ญัฐเศรษฐสกุล และคณะ² ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับบริการทางทันตกรรม จากคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า ผู้มารับบริการที่มีอายุที่แตกต่างกันมีปัจจัยมีผลต่อการเลือกรับบริการทางทันตกรรมแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามการศึกษาครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ธิดา รัตนวิไลศักดิ์⁷ ที่ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการใช้บริการทันตกรรมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยด้านอายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการทันตกรรม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการศึกษากลุ่มอายุที่ต่างกัน โดยผู้สูงอายุอาจให้ความสำคัญกับโรคที่เป็นอยู่มากกว่าปัญหาสุขภาพช่องปาก

ปัจจัยด้านความคาดหวังในการมารับบริการทางทันตกรรม พบว่า ปัจจัยนี้ไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการทันตกรรมของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลนางรอง แสดงให้เห็นว่าแม้สถานบริการจะมีความเชื่อถือ มีการตอบสนองอย่างรวดเร็ว สร้างความมั่นใจได้ให้แก่ผู้มารับบริการ สามารถการเข้าถึงจิตใจของผู้มารับบริการ และมีลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสม แต่กลุ่มวัยทำงานส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มารับบริการทันตกรรมในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อาจเนื่องมาจาก ข้อจำกัดในการให้บริการทันตกรรมของทางสถานบริการ หรือความกังวลถึงความเสี่ยงของการติดเชื้อโควิด-19

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565

ปัจจัยด้านความจำเป็นในการเข้ารับบริการทางทันตกรรมในช่วงสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($p < 0.001$) โดยผู้ที่มีความจำเป็นมาเข้ารับบริการทันตกรรม มาเข้ารับบริการทันตกรรมเป็น 3.40 เท่า ของผู้ที่ไม่มีความจำเป็นในการเข้ารับบริการทันตกรรม ($OR = 3.40, 95\%CI: 2.14$ ถึง 5.41) และการศึกษาครั้งนี้พบว่า กลุ่มวัยทำงานมีความเจ็บปวดไม่สบายจากโรคในช่องปาก ร้อยละ 43.1 เนื่องจากปวดฟัน ฟันเป็นรู เสียวฟัน เหงือกบวม รวมทั้งมีเศษอาหารติดฟันและมีกลิ่นปาก ทำให้มีความจำเป็นต้องเข้ารับบริการทันตกรรม สอดคล้องกับการศึกษาของวัชรพล วิวรรณ เถาว์พันธ์ และคณะ¹⁶ ที่พบว่าอาการแสดงของโรคในช่องปาก คือ ปวดฟัน เสียวฟัน มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการทางทันตกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.029$) รวมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของ วุฒิกุล กาญจนภักดี และคณะ¹⁷ ศึกษาทัศนคติในการเข้ารับบริการทางทันตกรรมของประชาชนในสภาวะแพร่ระบาดโรคโควิด-19 อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า กลุ่มที่มาใช้บริการทันตกรรมส่วนใหญ่มีการรับรู้ความกลัว ความวิตกกังวล เกี่ยวกับโรคโควิด-19 น้อยกว่ากลุ่มที่มีปัญหาสุขภาพแต่ไม่ประสงค์มารับบริการ แต่กลุ่มที่ไม่ประสงค์มารับบริการนั้นหากมีความจำเป็นที่ต้องมารับบริการก็จะมารับบริการทันตกรรม เช่น ปวดฟันมากไม่สามารถอดทนได้ ไม่สามารถรับประทานอาหารได้ รับประทานยาแก้ปวดแล้วไม่หาย อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ธิดา รัตนวิไลศักดิ์⁷ พบว่า ปัจจัยด้านความจำเป็นในการเข้ารับบริการทันตกรรมไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการทันตกรรมของผู้สูงอายุ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุจะให้ความสำคัญกับปัญหาโรคในช่องปากที่ส่วนใหญ่เป็นโรคเรื้อรังน้อยกว่าปัญหาสุขภาพทั่วไปที่มองเห็นปัญหาได้ง่ายกว่า

ปัจจัยด้านการรับรู้การเข้ารับบริการทันตกรรมและปัจจัยที่เอื้อต่อการมารับบริการทันตกรรมในช่วงสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า ทั้งสองปัจจัยนี้ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการทันตกรรมของกลุ่มวัยทำงาน แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงบริการและมีความสะดวกสบายในการเข้ารับบริการในระดับสูง และมีการรับรู้สูง แต่ไม่มาเข้ารับบริการทันตกรรมมากกว่า ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะมีความรู้สึกลัว วิตกกังวล จึงไม่มาเข้ารับบริการทันตกรรมในช่วงสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สอดคล้องกับการศึกษาของ วุฒิกุล กาญจนภักดี และคณะ¹⁴ พบว่า กลุ่มไม่มารับบริการทันตกรรมในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 มีมุมมองทัศนคติเกี่ยวกับการรับรู้ความกังวลในการติดเชื้อที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มาใช้บริการทันตกรรมส่วนใหญ่มีการรับรู้ความกลัว ความวิตกกังวล เกี่ยวกับโรคโควิด-19 น้อยกว่ากลุ่มที่มีปัญหาสุขภาพแต่ไม่ประสงค์มารับบริการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการมารับบริการทันตกรรมในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เรื่องของการได้รับวัคซีน ความเสี่ยงจากทันตกรรมหัตถการต่างๆ เนื่องจากยังมีกลุ่มตัวอย่างที่มีความเข้าใจไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการได้รับวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 และการเข้ารับบริการหัตถการต่างๆ เช่น การอุดหินปูนไม่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโควิด-19

2. ควรมีการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากในรูปแบบต่างๆ แก่ประชาชนทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ เพื่อให้ดูแลตนเองให้ดียิ่งขึ้น มีสภาวะช่องปากที่ดีและมารับบริการทันตกรรมเมื่อจำเป็นจริงๆ เพื่อเป็นการป้องกันความเจ็บปวดจากโรคในช่องปากที่อาจเกิดขึ้นในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ

3. ประชาสัมพันธ์ให้ทุกกลุ่มในวัยทำงานได้รับการดูแล เข้ารับบริการทันตกรรมเพื่อตรวจสุขภาพช่องปากตั้งแต่ต้น เพื่อให้ทราบถึงสภาวะช่องปากและดูแลช่องปากได้อย่างเหมาะสม ป้องกันปัญหาโรค

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565

ในช่องปากที่จะตามมารวมทั้งควรมีการส่งเสริมการดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเรื้อรังตั้งแต่ต้น หรือ ประชาสัมพันธ์การดูแลสุขภาพมากยิ่งขึ้น

4. ในด้านการให้บริการ ควรพัฒนาการให้บริการทันตกรรมที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการ ให้บริการที่สะดวกรวดเร็ว รวมทั้งการพัฒนาทันตบุคลากรให้มีความรู้วิชาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความไว้วางใจต่อผู้รับบริการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทบทวนวิจัยในกลุ่มวัยต่างๆ เช่น กลุ่มเด็กปฐมวัยจากผู้ปกครองเด็ก กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มหญิง ตั้งครรภ์ และวัยผู้สูงอายุ เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้บริการทันตกรรมและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยอื่นๆ เช่น ปัจจัยด้านความวิตกกังวล ปัจจัยทัศนคติและการปฏิบัติ ด้านทันตสุขภาพ ที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เพื่อค้นหา ปัจจัยที่แท้จริงของพฤติกรรมในการเข้ารับบริการทันตกรรม

3. ควรศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบถึงเงื่อนไขหรือปัจจัยของการเข้ารับบริการทันตกรรม ในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดโรคโควิด-19

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณหน่วยบริการปฐมภูมิในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลวิจัยและเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลนางรอง ที่ให้ความช่วยเหลือและ ประสานงานในการดำเนินงานวิจัย ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจแก้ไข เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย. รายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 8 ประเทศไทย. พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ: บริษัท สามเจริญพาณิชย์ (กรุงเทพ) จำกัด;2561.
2. ศรีณยา ญัฐเศรษฐสกุล, วลัยพร ราชคณ และ วรัญญา เขยตุ้ย. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือก รับ บริการทางทันตกรรม จากคณะทันตแพทยศาสตร์มหาวิทาลัยมหิดล. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยมหิดล 2561;5(1):1-20.
3. สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย. รายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากระดับประเทศ ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2555. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการ โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก;2556.
4. วิญญูทัตญญ บุษนัน, ชุตินา สร้อยนาถ, พัทธราภรณ์ ไหวคิด, วิภาพร สร้อยแสง, ปรีศนา อัครธนพล, และ จริยาวัตร คมพยัคฆ์. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพในการป้องกันการติดเชื้อไวรัส โควโรนา 2019 (โควิด 19) ของผู้สูงอายุ. วารสารพยาบาลตำรวจ 2563; 12(2):323-337.
5. กลุ่มรายงานมาตรฐาน. ผู้ป่วยนอกที่รับบริการทางทันตกรรม รวมทุกสิทธิ (คนต่อสถานบริการ) [ออนไลน์] 2564. [อ้างเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2565] จาก https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/report.php?source=dental/dental_1.php&cat_id=fc73b811eb6d9206e7e5baf8ad20d7b9&id=cba4cc41872398d244dde8e2604c1fda
6. สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย. แนวทางการดำเนินงานด้านทันตสาธารณสุข ประจำปี พ.ศ. 2565. นนทบุรี: สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข;2564.

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565

7. Davidson, P.; Andersen, R. Determinants of dental care utilization for diverse ethnic and age groups. *Adv Dent Res* 1997;11:254–262.
8. ชิดา รัตนวิไลศักดิ์. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการใช้บริการทันตกรรมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์. [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์;2554
9. อรุณ จิรวัดน์กุล. สถิติทางวิทยาศาสตร์สุขภาพเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์;2552.
10. Graham Kalton, J. Michael Brick, and Thanh Lê. Estimating components of design effects for use in sample design. [cited 2022 June 3]. Available from: https://unstats.un.org/unsd/hhsurveys/pdf/chapter_6.pdf
11. สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย. รายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 8 ประเทศไทย. พ.ศ. 2560 แยกแยะเขตสุขภาพ. นนทบุรี:สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข;2561.
12. Best J.W. *Research in Education*. New York: Prentice-Hall, Englewood cliffs;1977.
13. สุนิสา หนูพูน. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกรับบริการทางด้านทันตกรรมของคลินิกทันตกรรมทันตศิลป์. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการเงิน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย หอการค้าไทย;2562.
14. ณิชภัทร อติเปรมินทร์. ปัจจัยการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน (ทั่วไป) ในช่วงวิกฤติโควิด-19 กรณีศึกษาในเขตพื้นที่วังทองกลาง กรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ 2562;5-6.
15. บุญเกียรติ วัฒนเรืองรอง. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการทันตกรรมโรงพยาบาลของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการ. วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม 2561;12(18):97-101.
16. วิชรพล วิวรรณ แก้วพันธ์, จอนสัน พิมพิสาร, พนิดา ฤทธิธรม, และรุ่งนิตา รอดวินิจ. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการทันตกรรมของวัยทำงานในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ในเขตเทศบาลตำบลโชคชัย อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา. วารสารทันตภิบาล 2565;33(1):66-71.
17. วุฒิกุล ธนากาญจน์ภักดี, วิภาดา จิตรปรีดา, วิลาวัลย์ พรหมชินวงศ์, สุพรรณษา จันทร์สว่าง และศุภศิลา ดีรักษา. ทศนมิติในการเข้ารับบริการทางทันตกรรมของ ประชาชนในสภาวะแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส (โควิด 2019) อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารทันตภิบาล 2564; 32(1):80-88.